

## Emberi sorsok vannak minden egyes lap mögött

*Interjú dr. Héjjas Pállal*

*Beszélgetőtárs: Schramek László*

*Folytatva a levéltáros életpályákat felvázoló interjúsorozatunkat ezúttal Héjjas Pál pályafutását kísérhetjük végig. 1947-ben született Nagykörösön. Középiskolai tanulmányait egy váci gépészeti technikumban folytatta, történelem, népművelés és levéltár szakos diplomáját az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerezte meg. Egyetemi doktori címet szintén itt kapott 1983-ban. 1971-től 2010-ig – a levéltári ranglétrát bejárva – volt munkatársa a Pest Megyei Levéltárnak, 2003-tól 2009-ig igazgatóként működött az intézményben. Nevéhez fűződik a levéltár új épületbe költöztetése, a raktári topográfiát magában foglaló, de annál lényegesen részletesebb adatokat tartalmazó belső iratnyilvántartás megteremtése és a Pest megyei levéltári nap megalapítása. Kutatásai során elsősorban a 19. századi betyárvilág kegyetlen valóságáról kívánta lerántani a leplet, de foglalkozott a balatoni hajózás történetével is.*

**SL:** Mikor és milyen körülmények között találkozott először a levéltárral mint intézménnyel? Volt róla elképzelése? Ha igen, miben különböztek ettől a tapasztalatai?

**HP:** Az igazság az, hogy a levéltárról nem tudtam semmit. Én múzeumban szerettem volna dolgozni, de pályám kezdetén, 1971-ben a Pest Megyei Múzeumban, ahol először munkára jelentkeztem, nem volt üres pozíció, ezért átküldtek a levéltárba Lakatos Ernő igazgató úrhoz.<sup>1</sup> A felvételi beszélgetésen először azt kérdezte, hogy tudok-e Dexion állványt szerelni. Fogalmam sem volt, hogy mi az. Ezek a polcok ekkor, 1971 körül jöttek divatba. Előtte a tengeren hajógépészként dolgoztam, és ott nem hallottunk erről. Azt mondtam, hogy igen, és azt gondoltam, később is ráérek bevallani, ha véletlenül kiderül, hogy nem tudok, de addig hosszú út vezetett.

**SL:** Akkor kezdjük az elején. Milyen családi körülmények között éltek gyermekkorában?

**HP:** Tudni kell, hogy nagyszüleim malom-, bérház- és üzlettulajdonosok voltak Nagykörösön, ami akkoriban a legrosszabb ajánlólevélnek számított. 1950 márciusának végén mindent államosítottak. Szüleim elbeszélése szerint édesanyám éppen lisztért ment a malomba, amikor az államosítást végrehajtó tiszt figyelmeztette, hogy oda már nem teheti be a lábát. Édesanyám kérdezte, hogy mit adjon a két és fél éves fiának enni. A tiszt, aki lefoglalta a malmot, akkor rám nézett és azt mondta: „hát ez is kulák!” Bementek nagyapám irodájába, és utasították, hogy ne nyúljon mostantól semmihez, mert itt minden a népe. Nagyapám elvitte volna a köpenyét, de rászóltak: „az is a népe”.

<sup>1</sup> Lakatos Ernő 1951-től dolgozott levéltárban, a Pest Megyei Levéltárat 1957 és 1981 között vezette.

Mondta, hogy benne van a szemüvege. A válasz ugyanúgy hangzott: „*az is a népé*”. A kézi kasszát elvették jegyzőkönyv nélkül. 6000 Ft volt benne.<sup>2</sup> Örültünk, hogy így megúsztuk a kitelepítést. Azt hittük, hogy ezzel a malmot elvették. Szétverték a korszerű hengermalmot, az épületet pedig a helyi állami gazdaság raktárnak használta, amellyel továbbra is közös udvarban éltünk. Később, 1966-ban történt, hogy az állami gazdaság egyik traktorja kivitte az udvar közös kapuját. Édesanyám akkor már bátrabb volt, bement a városi tanácshoz és szólt, hogy csináltassák meg a kaput. A tanács jelezte, hogy nem teheti, mert utánanézték, és a malom még mindig a család nevében van, papíron elfelejtették elvenni. Rögtön folytatták is, mondván, hogy a tetőt is csináltassuk meg, mert már jó tíz éve beázik. Ez lett volna vagy másfél millió forint. Végül olyan megállapodás született, hogy nem fizetnek visszamenőleg 15 évre bérleti díjat, cserébe viszont nekünk nem kell megcsináltatnunk a tetőt. Végül a malmot hivatalosan is megvették 200 000 Ft-ért, igaz, legalább százszorosát érte volna. Így államosították elvétele után 16 évvel a malmot.

**SL:** *Mi keltette fel az érdeklődését a történelem és a múlt iránt?*

**HP:** Édesapámnak nagy könyvtára volt, számos történelmi témájú könyvvel, amelyekért már középiskolás koromban rajongtam. A történelem az egyik kedvenc tantárgyam volt a matematika mellett. Mindkét tárgyból indultam versenyeken, és nem is estem ki az első fordulóban. A hajózás volt a másik terület, amely vonzott. Szerettem volna történész, tengerész és régész lenni. Hát ebből a történészi és a tengerészeti hivatás bejött. A régészet helyett pedig a levéltárban helyezkedtem el, régi tárgyak helyett régi iratokkal foglalkozhattam.

**SL:** *Az iskolaválasztásokban, illetve a továbbtanulásban milyen szempontok játszottak szerepet?*

**HP:** Az általános iskolát szülővárosomban, Nagykovácsoson végeztem el. A hatvanas években azt mondták, hogy a gimnázium csak egy érettségit ad, és akkor oda nem is kellett felvételizni, a technikumokba viszont igen. A váci gépipari technikum, ahova kerültem, technikus képzést és érettségit is adott. Ennek az volt a nagy előnye, hogy a későbbiek során hajógépész lehettem. A hajózás volt ugyanis a másik szerelmem.

**SL:** *Milyen út vezetett a középiskolából a világtengerekre?*

**HP:** 1966-ban érettségiztem, majd jelentkeztem a tengerészetnél. Ezt a Mahartnál nevelésügyi tartották, el is küldtek. Már távozóban voltam a vezetői irodából, lefelé haladtam a lépcsőn, amikor találkoztam egy ott dolgozó tihanyi ismerőssel, Rétházi Laci bácsival. Azt mondta nekem: „*Na gyere vissza velem!*” Visszamentünk az emeletre, és megemlítette az illetékeseknek, hogy ismerős vagyok. Ezután már máshogyan kezeltek. Megígérték, hogy fölvesznek, ha már voltam katona. Éppen a jelentkezésem előtt kellett visszahívni a Vörös-tengerről egy matrózt, mert a katonaság ragaszkodott hozzá, hogy bevigyék katonának. Többször nem akartak ilyen helyzetbe kerülni, így először nekem is le kellett szolgálnom a katonaidőt, és csak utána vettek fel. A katonaság előtt még elmentem a Dunára hajózni egy elevátor hajóra, az FK 202-re, amelynek a testét

<sup>2</sup> Az állami szektorban a havi átlagbér valamelyest 700 Ft alatt maradt.

– azt hiszem – a Szamos nevű monitor<sup>3</sup> törzse alkotta, a hajó felépítményét arra építették rá. Csodálkoztam is, hogy milyen vastag páncél van egy ilyen munkahajón.

Ezt követően kérelmeztem, hogy vigyenek el katonának. Volt azonban egy olyan rendelkezés is, hogy aki technikumot végzett, azt nem lehetett egy évig behívni, nehogy kiessen a szakmájából. Nagy nehezen végül besoroztak. 1966-tól 1968-ig, 23 hónapot töltöttem a katonaságnál. Ahogy leszereltem, visszakerültem a Fokához.<sup>4</sup> Az FK 314 vontatóhajón dolgoztam egy évig hajógépészként. A szerencsém kitartott, mert Rétházi Laci bácsi még mindig a Mahart tengerhajózási üzemigazgatóságán dolgozott. Nagyjából egy évig tartott, amíg megszereztem az öt világrészre szóló útlevelet, mert mindent részletesen ellenőriztek velem kapcsolatban, többek között iskoláimat, valamint szüleim munkahelyét. A hatvanas években nem könnyen állítottak ki öt világrészre szóló útlevelet Magyarországon. Végül elkészült, és 1969-ben hajóra szálltam Rijekában. A Korinthoszi-csatorna és Athén érintésével Bejrútba és Alexandriába utaztunk.

Nemcsak a Földközi-tengeren hajóztam, hanem nyugat-európai és trópusi vizeken is. Egyszer például átvettünk egy szinte roncs teherhajót a Bornhofen cégtől Hollandiában. A mentőcsónakok próbájuk során maguktól elsüllyedtek, akkora rések tátongtak rajtuk. A biztosító nem is volt hajlandó szerződést kötni, amíg 40 000 dolláros darabáron újakat nem vettünk. A hajó utóbb szinte egy úton majdnem visszahozta az árát, amikor a Közel-Keletre fegyverszállítmányt vittünk. Egy ilyen út 370 000 dollár bevételt jelentett, és 450 000-ért vették a hajót.

Máskor a polgárháborús Nigériában jártunk.<sup>5</sup> Vittünk nekik bőrlukasztót (a lőszert hívtuk így), és az is egy komoly összeg volt.

**SL:** *Hogyan ért véget a hajós kaland?*

**HP:** 1971-ben abbahagytam a hajózást, mert egyetemre akartam menni, hogy a történelem szakot elvégezzem. Sajnos az utolsó út Egyiptomba hosszúra sikerült. Akkor éppen nem fegyvert vittünk, hanem vasat. Elvezényeltek minket az alexandriai kikötő egyik csatornájába, a Nílus egyik mellékágába. Két hónapig vesztegeltünk ott, így abban az évben a felvételiről is lemaradtam. Már jöttem hazafelé, és Szulinánál, a Duna torlatánál terveztem kiszállni a hajóról, amikor kaptunk egy táviratot, hogy átvezényelnek egy dél-amerikai járatra. Én viszont egyetemre akartam menni, így onnan a hajóról fölmondtam.

**SL:** *Hogyan alakultak az egyetemi tanulmányai?*

**HP:** 1971-ben a felvételiről lecsúsztam, a következő évben pedig nem sikerült a felvételim, így 1973-ban kezdtem el a tanulmányaimat történelem és népművelés szakon. Ez utóbbi rendkívül népszerű volt abban az időben, huszonkétszeres túljelentkezéssel, mivel komoly általános műveltséget adott. A tanszék nem rendelkezett saját előadói gárdával, hanem mindenhol a legkiválóbb előadókat hívták meg. A pszichológiát például Ranschburg Jenő oktatta. Harmadéves koromban kezdtem el nappali képzésben

<sup>3</sup> Az I. világháborúban a Dunán és Dél-Ukrajnában szolgálatot teljesítő monitor típusú folyami hadihajó.

<sup>4</sup> Folyami Kavicskotró Vállalat

<sup>5</sup> 1967 és 1970 között a szakadár Biafra Köztársaság harcolt a függetlenségéért, miután a központi kormány az igbo törzs tagjait üldözni kezdte. A polgárháború a szakadárak vereségével zárult.

a levéltár szakot. A három diplomát viszont csak együtt adták ki 1979-ben. Akkor rögtön jelentkeztem a doktori képzésre. 1983-ra elkészült a dolgozatom. H. Balázs Éva azonban csak 1984-ben bírálta el, így a doktoravatásra csak 1985 elején került sor.

**SL:** *Az egyetemi tanulmányok megkezdésével párhuzamosan már a levéltár munkatársa volt. Milyen beosztásban dolgozott először a levéltárban?*

**HP:** Időszaki munkaerőként kezdtem, egy év után lettem kezelő. Akkor még esküt kellett tenni Lakatos Ernő igazgató előtt. Azt hiszem, nyolc vagy kilenc beosztást töltöttem be: az időszaki munkaerőből kezelő, aztán előadó, segédlevéltáros, majd levéltáros lettem, ahogy az egyetem is elindult, később csoportvezető, igazgatóhelyettes és végül igazgató. Lakatos csodálatos volt ilyen szempontból, minden támogatást megadott a továbbtanuláshoz. Fölvettem két szakot, a történelmet és a népművelést, a levéltár szakot pedig utána nappali tagozaton kellett elvégezni. Mivel a Semmelweis és a Városház utcában közel voltunk a bölcsészkarhoz, ezért amikor éppen órám volt, átugrottam oda.<sup>6</sup>

**SL:** *Mi volt az első feladata a levéltárban?*

**HP:** Dexion Salgó rendszerek építésével foglalkoztam, mivel akkor készültünk megnyitni a nagykőrösi fióklevéltárat. Én nagykőrösi vagyok, szüleim, nagyszüleim ott laktak, így az elhelyezésemről nem kellett gondoskodni. Szinte azt lehet mondani, hogy én irányítottam az építkezést, mert én mindig ott voltam, rajtam kívül hetente egy-két napra érkezett még néhány ember. Másfél évnyi építkezés után, 1973 áprilisában adtuk át a levéltárat. Több ezer méter iratnak kellett a hely. Mivel nem volt szakember, az építési munkát is mi végeztük, deszkákat vágtunk, polcokat építettünk, és a Dexiont raktuk össze.

**SL:** *Mi volt a kedvenc levéltári munkaterülete?*

**HP:** A rendezés, hiszen ott minden nap, minden dokumentum új tudást ad, miközben megismerkedünk a levéltári anyaggal. Nagyon élvezetes dolog elolvasni a régi iratokat, de valószínűleg az újabbak esetében is mindig találkozhatunk érdekességgel. Emberi sorsok vannak minden egyes lap mögött.

**SL:** *A ma súlypontinak tartott munkaterületek jelentősége milyen volt régebben? Milyen formában volt jelen akkoriban a levéltár-pedagógia és a közművelődés?*

**HP:** Összintén szólva akkoriban ez nem volt jelentős terület. Sajnos a legszorosabban vett feladatainkra, az iratok megőrzésére, feldolgozására és a gyűjtőterületi munkára kellett koncentrálnunk.

**SL:** *Kiállításokat sem rendeztek?*

**HP:** De igen, rendeztünk, tematikájuk mindig a levéltárvezetőtől függött. Inkább érdekességek voltak ezek, hosszú távú tudományos, szakmai koncepciót nem kellett keresni mögöttük. Az 1970-es években rendeztünk Pomázon egy, a Pest megyei nemzetiségek történetét bemutató kiállítást. Az Antall József vezette Orvostörténeti Múzeumnak az egészségügy forrásait ismertető tárlathoz kölcsönöztünk dokumentumokat. Később kiállítást szerveztünk régi levelezőlapok és régi pénzek bemutatása céljából.

<sup>6</sup> A Pest Megyei Levéltár központja 2001-ig a Pesti Vármegyeháza volt, amelynek egyik kijárata a Semmelweis, a másik a Városház utcára nyílik. A ELTE Bölcsészettudományi Kara akkoriban a mai Piarista közben működött.

Ez utóbbi keretében az érdeklődők számára elérhetővé tettünk egy magángyűjteményt. Hosszú távú hatásuk azonban ezeknek a rendezvényeknek nem volt.

A látogatóknak ugyanakkor örömet okozott, ha a kiállított iratokon megtalálták családjuk nevét. Ez valószínűleg még ma is így van. Másrészt az is jó dolog, ha a gyerekek múzeumot és levéltárat látogatnak, hátha így kedvet kapnak ahhoz, hogy ezen a területen dolgozzanak.

Régen a kiállítások jelentősége kisebb volt, mivel a II. világháború után az anyagmentés volt a legfontosabb még a hetvenes években is.

**SL:** *Miért volt fontos az iratmentés még a hetvenes években is?*

**HP:** A levéltárat sok helyen, pincékben, egymástól távoli épületekben helyezték el. Korábban, a 19. században a vármegye számára az egyik legfontosabb intézmény a levéltár volt. A legfontosabb irataikat tartalmazó ládákat ezért a megyeháza legbiztosabb termében tárolták. Ez a 20. század elején, a húszas években megváltozott, mivel akkor az archívumok lekerültek a vizes pincékbe. Ennek következtében hosszú időn át a dokumentumok fennmaradásáért kellett küzdenünk. Ehhez járult hozzá még a II. világháború pusztítása, a rengeteg megszűnt intézmény iratanyagának begyűjtése. Az új épület hozta meg az érdemi változást, hogy ki tudtunk költözni azokból a pincékből, amelyeket időnként elöntött a szennyvíz, az esővíz, illetve a Duna magas vízállása esetén a talajvíz. Olyankor a patkányok sokszor előtűntek ugráltak azokon a köveken, pallókon, amelyeket azért tettünk le, hogy megközelíthessük a megyeházi pinceraktárakat. Emlékszem, egyszer egy spanyol levéltárat látogattam meg. Ott a levéltár a közgyűlési terem mellett, egy díszes ajtó mögött helyezkedett el.

**SL:** *A külső raktárak milyen körülményeket biztosítottak az iratoknak?*

**HP:** A Károly körúton annyival volt jobb a helyzet, hogy ott a víztől nem kellett tartani, de elképesztően poros volt. Ott még kezet sem lehetett mosni. Talán állt ott egy kályha, ami a fűtést biztosította. A Vigadó téri raktárhelyiség is vizes volt. Amikor a Duna vize magasan állt, az alsó polcon lévő iratok eláztak. Olyankor azokat bevittük a megyeházára és hetekig szárítottuk.

Az Üllői úton egy nagy raktár volt, ahol az jelentett problémát, hogy egy nagy bérház pincéjében helyezkedett el, ahol össze-vissza futottak a szennyvízvezetékek. Több száz adókönyvet őriztünk ott. Nagy részüket ugyan leselejteztük, és csak bizonyos éveket hagytunk meg, például ami a háború első és utolsó évére, vagy a pengő bejövételére stb. vonatkozott. Ezek megmaradtak, de megesett, hogy a fölöttük futó szennyvízvezeték csöpögött, és a kukacok vagy 30 cm mélyen beásták magukat a kötetekbe. Endrényi Feri bácsi,<sup>7</sup> az igazgatóhelyettes azt mondta, hogy ezt már csak Borosy<sup>8</sup> és Héjjas tudja szétválogatni, mert ezt a szörnyű munkát nem lehet mással csináltatni.

<sup>7</sup> Endrényi Ferenc (1919–1979) a Pécsi Egyetemen szerzett jogászi diplomát 1943-ban. 1953 és 1957 között a Levéltárak Országos Központjában dolgozott, majd 1957 és 1975 között a Pest Megyei Levéltár igazgatóhelyettese volt.

<sup>8</sup> Borosy András (1922–2011) a Debreceni Egyetemen tanársegédként dolgozott 1949-ig, amikor politikai okok miatt letartóztatták. 1956 tavaszán szabadult. 1963-tól 2002-ig dolgozott a Pest Megyei Levéltárban.

Aszódon a Podmaniczky-kastély száraz volt, azt gyakorlatilag csak raktárként használtuk. Ma arra is azt mondanánk, hogy igazából emberi munkára alkalmatlan volt. De akkoriban, ahova be lehetett rakni egy asztalt és egy széket, ott már leültünk és dolgoztunk. Azért kaptuk meg a kastélybeli épületrészt, mert kinőtünk a pinceraktárunkat a megyeházán, és ott nem biztosítottak számunkra több helyet. Ebben a raktárban Aszód és környéke iratanyagát helyeztük el, és más dokumentumokat is, amelyek nem kellettek a napi használatban. Ezek később bekerültek az új levéltárba.

Másutt is ez volt a helyzet. Az első modern levéltárat talán Szolnokon építették. Mivel azonban jogbiztosító értéket már nem tulajdonítottak az iratoknak, a pincébe kerültek, ahol a dokumentumok eláztak és elrohadtak. Sokat közülük ki is kellett dobni, mert egyszerűen használhatatlanná váltak.

**SL:** *A hetvenes-nyolcvanas években milyen feladatokat kellett ellátni a levéltárban?*

**HP:** Az iratmentés és a rendezés volt a legfontosabb, de sajnos nem volt elég helyünk, pinceraktárakba voltunk szorítva. A megyei tanács igyekezett, hogy minél kevesebb pénzbe kerüljön a levéltár, ezért például dobozra se akartak pénzt adni. Sokszor emiatt olyan mértékben megtömték a dobozokat, különösen Nagykovácsán, hogy az már szinte károsította az iratanyagot.

Selejtezés egyáltalán nem történt. Ha el is kezdtük gyűjteni az iratokat, sajnáltuk kidobni azokat. Úgy véltük, hogy amit kidobunk, azt már nem tudjuk visszahozni, minden levéltáros úgy állt hozzá, hogy csak az irat meg ne semmisüljön. Még a húszas években leselejtezett iratok is pinceraktárban álltak, azokat csak a költözközkor vittük zúzdába. A későbbi nyilvántartások alapját képező tervezési-statisztikai kartonokat is akkor készítettük el.

**SL:** *A rendszerváltás utáni kárpótlási időszakot miként élték meg a levéltárban?*

**HP:** Nagyon sok megkeresést kaptunk. Sokszor hétvégén is bementünk, mert naponta legalább 40 kérvény érkezett. Ezeket nem lehetett munkaidőben feldolgozni, az iratokat kiemelni, megnézni és igazolni. Még szombaton és vasárnap is rendszeresen bejártunk, hogy intézzük, de szó nélkül tettük ezt, mert különben annyi mindent kaptunk a levéltártól.

**SL:** *Milyen változásokat hozott a munkában a rendszerváltás és az informatika megjelenése?*

**HP:** Elkészítettük a tervstat kartonokat és a levéltári topográfiát, amelyben Lakos Jánosnak<sup>9</sup> különösen nagy érdeme volt. Ő kezdte el a nyolcvanas évek elején, amikor még nem volt számítógép. A nyolcvanas évek végén kaptuk az első Commodore 64-et. Akkor arra úgy tekintettünk, mint ami számos problémánkat megoldja majd. Nem gondoltuk, hogy ezeket a gépeket két évente cserélni kellene. Ha valaki ma megnéz egy ilyen gépet, azt sem tudja, hogy mi lehet ez, hogy működhet. Azt lehet mondani, hogy a számítógép nagy változást hozott, de az is igaz, hogyha most egy számítógép elromlik, akkor a mai embereknek komoly nehézséget okoz bármit is megtalálni a raktárban.

<sup>9</sup> A Magyar Országos Levéltár későbbi főigazgatója és vezető szakfelügyelő 1982-ig a Pest Megyei Levéltárban dolgozott, 1981 és 1982 között igazgatóhelyettesi beosztásban.



Mi régen tudtuk, hogy például az árvaszéki raktár a 2. emeleten a 2. szobában volt, pontosan ismertük az anyagok helyét, hiszen naponta kerestünk benne.

**SL:** *Megítélése szerint milyen volt ebben az időszakban a levéltárak ismertsége, elismertsége?*

**HP:** Az átlagember nem ismerte a levéltárakat és szolgáltatásaikat. A múzeumokat, könyvtárakat látogatták, ezért ezekről pontosabb képet kaptak. A művelődési házak programjai népszerűbbek voltak, azokat inkább felkeresték. Amikor kollégáink jelezték szervlátogatásuk alkalmával, hogy a levéltárból jöttek, akkor több helyütt postai alkalmazottnak hitték őket. Sokan úgy vélték, hogy a levéltáraknak a régi, kézbesítetlen leveleket kell begyűjteniük.

**SL:** *A levéltári munka során, a rendszerváltás előtt találkozott olyan személyiségekkel, akiket ma is ismernek?*

**HP:** Igen, ilyen volt például Kosáry Domokos, Lakatos Ernő, Borosy András vagy Egey Tibor.<sup>10</sup> Sokan voltak a levéltárban, akiket politikai okok miatt ide helyeztek, hiszen a levéltár volt az a hely, ahol nem találkoztak emberekkel. Tehát az 1956-os forradalom után nem engedték őket vissza a katedrára. Nem taníthattak, levéltári munkára, rendezésre azonban alkalmasak voltak, hiszen értettek hozzá, és megfelelő nyelvtudással is rendelkeztek.

**SL:** *Lehetett-e érezni, hogy változtak az elvárások a levéltárakkal szemben a rendszerváltás után?*

**HP:** Nem érzékeltük ezt. Ami változott, az a levéltárba kerülő iratok köre volt. Állandóan változtak az előírások azzal kapcsolatban, hogy melyeket tekintették jogbiztosító iratoknak. Az építési engedélyek megítélése például többször módosult. Ezt országos szinten is sokszor tapasztaltuk, majd ezek mindig lecsapódtak a megyéknél is. A megyei levéltár pedig azt hajtotta végre belőle, amit jónak látott, mivel az intézmények nagyon önállóak voltak. Nem volt egy központ, mint ma, csupán évente egyszer jött el a szakfelügyelet.

**SL:** *Hogyan sikerült elérni a mostani levéltár felépítését?*

**HP:** Az egyházak visszakapták az épületeiket, így a ferences rendnek is visszaadták a régi rendházát Vácott. A megyeházán a zsúfoltság miatt már nem tudtunk újabb iratokat átvenni, tehát mindenképpen szükség volt egy új levéltár építésére. Az eredeti tervek szerint a szerzetesek 2011-ben kapták volna vissza kolostorukat, de egy újabb rendelet értelmében már 2004-ben vissza kellett adnunk. A megyei önkormányzat emeltette az új megyei levéltári épületet, de ismereteim szerint állami támogatást is kapott hozzá.

<sup>10</sup> Kosáry Domokos (1913–2007) már az 1940-es években elismert történész, egyetemi tanár, a Teleki Pál Intézet Történettudományi Intézetének vezetője. A marxista történész, köztük Andics Erzsébet tevékenysége nyomán elbocsájtották mindkét munkahelyéről. Ezt követően megszervezte és vezette az Agrártudományi Egyetem könyvtárát. Az 1956. évi forradalom után bebörtönözték, ahonnan 1960-ban szabadult. 1960-tól 1966-ig dolgozott a Pest Megyei Levéltárban, de munkaszobáját üresen hagyták, ahova még évtizedekig visszajárt. Egey Tibor 1971 és 2003 között volt a Pest Megyei Levéltár munkatársa, 1981 és 2003 között az intézmény igazgatója.

Az új levéltár úgy készült el, hogy nem voltak meg még az állványaink, ezért a behozott iratokat egy időre a földre kellett leraknunk. Némelyik évekig feküdt a padlón. Az állványzat nagyon drága volt, egy-egy szint esetében 18-20 millió forint körüli összeggel kellett számolnunk és hat emeletes az épület. Így emlékeim szerint évente csak egy-egy raktárt tudtak beállványozni.

**SL:** *Intézményvezetőként mivel tudta megújítani a Pest Megyei Levéltár életét a költségek mellett?*

**HP:** Alapvetően mindig a korábban megkezdett munkát folytattuk. Talán az évkönyveket említeném meg, mivel minden évben megjelentettünk egy tanulmánykötetet. Bevezettem még az éves tudományos üléseket, ebben nagy szerepük volt a fiatal kollégáknak, köztük Halász Csillának.<sup>11</sup>

**SL:** *Van hiányérzete levéltári pályafutásával kapcsolatban, illetve mai tudásával esetleg valamit másként végezne el?*

**HP:** Nem lennék itt 54. éve, ha hiányérzetem lenne. Sokszor kérdezik, miért mentem a tengerészetből a levéltárba. Mindig azt mondom, hogy kalandvágyból. Végig nagyon jól éreztem magam, és ehhez sokat hozzatettek a kollégák. Olyan személyekkel dolgoztam együtt, akik ugyanígy éreztek. Köztük meg kell említeni Borosy Andrást és Egey Tibort, akik évtizedekig dolgoztak itt, mert jól érezték magukat. De valljuk be őszintén, régen nem volt nagy különbség egy levéltáros és egy mérnök vagy egy tanár között, nagyjából egyforma volt a megbecsülésük. Egyik 1200 Ft-ot keresett, a másik pedig 1400-at.

**SL:** *Igazgató úr milyen kutatásokat folytatott? Mit tanácsolna most egy levéltáros számára?*

**HP:** Nekem nagyon nagy szerencsém volt, mert kevés olyan dolgot kellett kutatnom, ami kötelező volt. Néhány tanulmányt az intézménynek kellett írnom. Természetesen bizonyos szakmai feladatokat is el kell végezni a levéltárban. Ezek teljesítése után a levéltáros foglalkozzon az őt megérintő témával. Számomra a legfontosabb és az igazán kedvelt témák a hajózás, a Balaton, Tihany története és a betyárvilág témaköre volt.

**SL:** Köszönöm szépen a beszélgetést.

<sup>11</sup> Halász Csilla 2007 és 2009 között a Pest Megyei Levéltár igazgatóhelyettese, majd 2009 és 2011 között az igazgatója volt.